

BESZÁMOLÓ A X. „KÖZEL, S TÁVOL” ORIENTALISZTIKAI KONFERENCIÁRÓL

Budapest, 2020. március 5–7.

SZÜCS BERNADETT

A X. „Közel, s Távol” Orientalisztika Konferencia március 5–7. között Budapesten, az Eötvös József Collegium Orientalisztika Műhelyének szervezésében rendezték meg. A „Közel, s Távol” egy hiánypótló rendezvénye a magyar orientalisztikának, mivel ez az egyetlen platform, amely lehetőséget biztosít az e területtel foglalkozó alap-, mester- és doktori képzésben részt vevő hallgatóknak arra, hogy kutatásait egy tematikus konferencián mutathassák be. Bár a rendezvény 2019-ben ünnepelte volna 10. születésnapját, a főszervezők, Takó Ferenc és Doma Petra egy évvel későbbre halasztották megszervezését annak érdekében, hogy a jubileumra való tekintettel nemzetközivé tehesék az eddig országos szinten megvalósuló konferenciát. Ennek szellemében magyar és angol nyelvű előadásokkal is részt lehetett venni a rendezvényen. Az esemény az Eötvös József Collegium épületében kapott helyet, ahol a három nap alatt ötvenhét előadó kutatásának összefoglalóját lehetett meghallgatni, mindennap két párhuzamos szekcióban. Az eseményt március 5-én Horváth László, az Eötvös József Collegium igazgatója nyitotta meg.

A konferencia színvonalát tovább emelte, hogy az orientalisztikai szakirányok és az ókortudomány elismert kutatói vezették a szekciókat, akik az egyes prezentációk után elhangzott kérdéseikkel és megjegyzéseikkel segítették a hallgatókat tudományos kutatómunkájuk továbbgondolásában. A szekciók vezetését tehát olyan neves oktatók és kutatók vállalták, mint Birtalan Ágnes (ELTE), Csibra Zsuzsanna (ELTE), Dezső Tamás (ELTE), Lázár Mariann (KRE), Máté Zoltán (KRE), Mecsi Beatrix (ELTE), Négyesi Mária (ELTE), Péri Benedek (ELTE), Salát Gergely (PPKE), Szabó Balázs (ELTE), Szathmári Botond (TKBF), Szombathy Zoltán (ELTE), Vér Ádám (ELTE), Zentai Judit (ELTE). A felsorolt oktatók közül többen az Eötvös József Collegium Orientalisztika Műhely tagjainak tehetséggondozásában is aktív szerepet vállalnak.

Az előadók az idei évben Magyarországról a Budapesti Corvinus Egyetemről, az Eötvös Loránd Tudományegyetemről, a Károli Gáspár Református Egyetemről, a Nemzeti Közszerződési Egyetemről, a Pázmány Péter Katolikus Egyetemről, a Pécsi Tudományegyetemről, a Szegedi Tudományegyetemről, a Színház- és Filmművészeti Egyetemről, valamint a Tan Kapuja Buddhista Főiskoláról érkeztek. Mind-

ezek mellett a távol-keleti felsőoktatási intézményekből is szép számmal érkeztek hallgatók, többek közt a japán Meiji Egyetemről, a szöuli Nemzeti Egyetemről, valamint a Pekingi Egyetemről.

A korábbi évektől eltérően idén a szervezők nem határoztak meg semmilyen témát, így a konferencia rendkívül sokszínű és változatos volt. Az előadások tudományterületileg az arabisztikához, az assziriológiához, az egyiptológiához, az iranisztikához, a néprajzhoz, az indológiához, a japanológiához, a koreanisztikához, mongolisztikához és a sinológiához tartoztak, ezen belül pedig nyelvtudományi, történettudományi, keleti filozófiai, kultúra- és irodalomtudományi, valamint vallástudományi témájú prezentációkat is meghallgathatott a közönség. Jelen cikkben csak utóbbiak ismertetésével foglalkozom.

Március 5-én, csütörtökön az első vallástudományhoz köthető előadást Nagy Benedek (ELTE) mutatta be, aki *Shariah and modern law – Islamisation in Pakistan* címmel tartotta meg prezentációját. Ebben az iszlamizáció jogalkotáásra gyakorolt hatását vizsgálta a posztkoloniális időszakban, amikor a nyugati típusú jogrendet egyre inkább kiszorította a tradicionalisták által képviselt, a *saria* és a *fiqh* alkalmazásán alapuló törvénykezés növekvő befolyása, ahogyan az Pakisztán esetében is történt. A jelenlegi pakisztáni alkotmányban a *saria* alkalmazása a bírósági döntésekben jogszerűnek minősül, ugyanakkor az előadó hangsúlyozta, hogy nemcsak a nevezett ország esetében érdemes vizsgálni az iszlamizáció törvénykezésre gyakorolt hatását, valamint annak modern jogi környezetben történő megvalósítását, hanem más muszlim államoknál is releváns az ez irányban történő kutatást elvégezni.

A következő témába vágó előadást Pataki-Tóth Angelika (ELTE) tartotta meg *Inkulturációs zsenialitás vagy szörnyű melléfogás? – Halotti kultusz a japán kereszténységben* címmel, amely a keresztény hit japán kultúrába történő beépítésének nehézségeit mutatta be. A kereszténység üzenetének terjesztése komoly akadályokba ütközik a szigetországban, mivel egy kulcsfontosságú tényezőre nem nyújt kielégítő választ: ez az ősök, az elhunyt felmenők tisztelete, mivel számukra nem kínál megváltási lehetőséget a kereszténység. Kialakultak azonban olyan japán keresztény mozgalmak és gyülekezetek, amelyek vallásgyakorlatukba beépítették az ősök tiszteletét, sőt mi több, számos halotti kultusszal kapcsolatos rítust is megőriztek a megelőző hagyományból. Ezekkel az irányzatokkal kapcsolatban azonban felmerül a kérdés, hogy eredményezik-e és amennyiben igen, milyen mértékben a kereszténység bizonyos tanításainak torzulását.

Vadász Fruzsina (PPKE) egy rendkívül megindító témájú előadással vett részt a konferencián, amelynek címe *Origami Daru, Senbazuru-kultúra, Hiroshima és Nagasaki: A szerencse és a remény szimbólum-változása a II. világháborút követően – Sasaki Sadako története*. Az előadó arra a kérdésre kereste a választ, hogy mi volt az oka annak, hogy a daruhajtogatás vallásos-szimbolikus jelentése kiegészült

egy további jelentéstartalommal a második világháborút követően. A japán kultúrában a darumadár a béke jelképe és az egyik taoista legenda szerint, aki ezer darut papírból meghajtogat, annak a hajtogatás alatt megfogalmazott kívánsága teljesül. Azt, hogy ennek a hagyománynak a jelentéstartalma kiegészüljön, egy Sasaki Sadako nevű kislány története tette lehetővé, aki tizenkét éves korában halt meg leukémiában, amely betegség kialakulását az 1945-ös hirosimai atomtámadás idézte elő. Sasaki halála előtt tudomást szerzett az ezer origami-daru legendájáról, ám hajtogatásukat már nem tudta befejezni, története azonban inspirálóan hatott: személye, valamint egy általa hajtogatott origami-daru vált az atomtámadás következtében elhunyt gyermekek emlékezetének és tiszteletének jelképévé.

Keller Mirella (ELTE) *A XVII. századi Cantong chan kolostor története* című előadása átvezetett a sinológia tudományterületére. Vizsgálatának középpontjában egy Yikui Chaochen női mester alakjának bemutatása, valamint feljegyzéseinek, *A Cantong kolostor felirata* című írásának fordítása és elemzése állt. Kutatása azért is rendkívül fontos, mivel mind a mai napig egyetlen nyelven sem jelent meg fordítás Yikui műveiből. A 17. századi mester, a 6. században alakult, Kínában a *ma-hájána* buddhizmus részeként létrejött, meditáción alapuló *chan*, azaz zen irányzat képviselője volt. A vizsgált forrásszöveg az irányzat 16–17. századi megújulását tükrözi. Yikui feljegyzéseiből személyes információk is kiderülnek, mint például a szerzetesi élet mellett való elköteleződésének okai, valamint részletes leírást nyújtanak arról is, hogy miként működtetek egy korabeli női *chan* kolostort.

Március 6-án a közel-keleti és ókortudományi előadások kerültek előtérbe. Pintér Anna Krisztina (ELTE) assziriológiai témájú előadással készült a konferenciára, amelynek címe *Parodia sacra and humorous texts in Sumerian literature* volt. Kutatásában a sumér irodalom azon alkotásainak részleteit mutatta be, amelyek az egyes istenalakokat kifejezetten komikus szituációkban jelenítik meg, illetve olyan szövegeket is vizsgált, amelyek szándékosan parodizálnak politikai/diplomáciai eseményeket, iskolákat vagy műfajokat. Az előadó olyan kérdésekre kereste a választ, hogy egy adott vallási rendszerben miért tűnhetnek fel ilyen színben az istenalakok, illetve hogy mi segíthette magának a paródia műfajának a kialakulását és fejlődését ebben az ókori környezetben?

A következő assziriológiai témájú előadás megtartása Rashad Khattabb (ELTE) nevéhez fűződik, és a *Representation of the griffin from the earliest times until the first half of the first millennium B.C. in the ancient Middle East* címet kapta. Az előadó áttekintette a Közel-Kelet különböző régióira jellemző griffbrázolásokat, és összegyűjtötte azokat a tárgyi forráscsoportokat (domborművek, csontfaragványok, pecséthengerek, ékszerek), amelyekeken megjelenik ez a mitologikus keverék-lény. Khattabb mindezek mellett a griffnek a mitológiában és a vallási hagyományban betöltött szerepét is elemezte, és megállapította, hogy ezek a lények leginkább *profilaktikus*, azaz bajelhárító-védelmező aspektusban tűntek fel.

Szűcs Bernadett (KRE) *Egy keresztény apokrif szöveg óegyiptomi motívumai: Józsefnek, az ácsnak a története* címmel tartotta meg előadását, amely irat keletkezése az i. sz. 5–6. századra tehető, és Egyiptom területén jött létre. Az irat rögzíti Mária és Jézus életének egyes eseményeit, valamint József halálának körülményét. A szöveg nagy hangsúlyt fektet arra, hogy mi történik (majd) lelkével és földi porhüvelével, amely megegyezik az óegyiptomi halotti kultusz két kulcskérdésével is. Mindezek leírásához az irat számos óegyiptomi eredetű, ám sokszor a keresztény elképzelésnek megfelelően átalakított motívumot vonultat fel. Többek közt ilyenek a Két Út Könyvéből vagy a Halottak Könyvéből ismerős kapuórzó démonok alakjai, a szívérlegelés jelene, valamint a halotti kultuszhoz tartozó mumifikációs eljárás leírása. Ezek a tartalmi elemek bizonyítják a megelőző hagyományok ismeretét és (átértelmezett) továbbélését a korabeli keresztények körében.

Varga Dániel (ELTE) *Montu gyermekei: Horparé és Hórusz-Su a Ptolemaiosz-kori és császárkori Thébában* című előadása a késő kori Egyiptom vallásának egyik fontos szegmensébe, az egyiptológia egyik kevésbé kutatott területébe, a gyermekistenek kultuszába engedett bepillantást. A gyermekistenek tisztelete az egyiptomi történelem korábbi korszakaiban is jelen volt, igazán dominánssá azonban az előadó által vizsgált korokban vált. Ezt az úgynevezett *mammiszik*, azaz születési házak létesítése is alátámasztja, amelyekben az adott templomkörzet főtemplomában tisztelt istentriász legfiatalabb tagjának kultusza valósult meg. E gyermekistenek fő funkciói közé alapvetően a ciklikus újjászületés, következésképpen a termékenység, valamint a legitim trónutódlás biztosítása tartozott. Az előadó a felső-egyiptomi Théba városának egyik ősi, sólyomfejű hadi istenségének, Montunak a személyéhez kötődő két gyermekisten, Horparé és Hórusz-Su a késő kori Egyiptom teológiájában betöltött szerepével és ezek összehasonlításával, valamint kultuszuk jelentőségével foglalkozott, amelyek feltérképezéséhez több, újonnan azonosított tárgyi és szöveges forrást is felhasznált.

A következő, Hudák Viktória (TKBF) által tartott – *Kobrák és Nágák: Az indiai kígyókultusz kialakulása és hatása a modern társadalomra* című – előadás a kígyók indiai vallásokban, elsősorban a hinduizmusban és a buddhizmusban betöltött széles spektrumú szerepével foglalkozott. A prezentációból kiderült, hogy a kígyó mind a hinduizmusban, mind pedig a buddhizmusban kettős megítélés alá esik: egyszerre számít gonosz, félelmetes, halált hozó, az életet veszélyeztető, valamint védelmező, a világot a hátán tartó, a megújulást és az újjászületést (a vedlési ciklusának következtében) szimbolizáló jótékony lénynek. Kettős aspektusa miatt gyakran fordul elő a hinduizmus Síva ábrázolásain. A buddhizmusban leginkább bajelhárító lényként jelenik meg, amelyet azok a Buddha-ábrázolások is tanúsítanak, ahol a meditáló, és éppen ezért védelemre szoruló Buddha feje fölött jelenik meg.

A X. „Közel, s Távol” Orientalisztika Konferenciáról összességében elmondható, hogy a korábbi évekhez hasonlóan, idén is színvonalas és sokszínű előadásokat vonultatott fel. A rendezvény továbbá az orientalisztikával elhivatottan foglalkozó hallgatók tehetséggondozásában is aktív szerepet vállal. Mindezek mellett a megfelelő szaklektori háttér biztosításával lehetőséget nyújt a hallgatóknak arra, hogy bemutatott kutatási témáik írásos verzióit a konferencia saját kötetsorozatában megjelentethessék.